

ACC. N:R. M. 7432:1-24.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Jät
Uppteckningsår: 1941.
Upptecknat av: Jenny Danielsson
Adress: Kuntagård, Jät
Berättat av: Densamma
Född år 1880 i Kalavik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tobaken o. dess användning.

L. u. f. 27.

1
ACC. N:R M 7432:1.
Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Jansén
Härad: Tinnervald Adress: Tinnertorgård Jät
Socken: Jät Berättat av: av mig själv
Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Kallsvick

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lunds Universitets Folkminnesarkiv.

L. U. F. 27

Om Tobak dess odling behandling och användning
1. Jag har inte hört talas om att här har odlats
Tobak till större förbrukning, jag minns endast att
min faster brukade tala om att hennes far rut-
lade Tobaksblad och rökade dem men hur och
var de odlades vet jag icke. Jag har sett tobak
odlas men inte här i Småland. Det var i Mör-
rum ner i Bleking åren 1896-97-98. där plan-
terades stora fått, när de hadde gått i blom
så skördades de och hängdes upp på risor till
torkning liksom vi hänger upp klöver, varden
sen såldes och arbetades upp vet jag inte ty
den odlades inte på den gård där jag föts

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7432:2.

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Samuelson
 Härad: Trinnevald Adress: Skutsgård gat
 Socken: Gat Berättat av: sig själv
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Healpruit

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ljente, på kvällarna spred den en härlig doft omkring sig. Det talades om att de fienade många pengar på att odla Tobak.

3. Inlet att tala om.

4. Ej heller här. 5. Det samma

6. Ekvad jag såg i Mörrum så avslutades Tobakshöjden i höjden på hösten liksom säden.

7. Inlet här

8. Inlet här heller.

9. "Kadus" (karduser) känner jag till ty det sades alltid så om söktobak men någon stämpel eller bild därav är väl ej så got att få tag i ty sådant bränsle alltid upp.

10. De sorters Tobak som förekom forts

ACC. N:R. M. 7432:3.

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Finnovad Adress: Frustragård gård
 Socken: Gård Berättat av: mig själv
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Fälfrvik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var "paltobak" i kvarterslänga flätade stäng-
 er även rulltobak i ruller och flera andra
 sorter som naturall och pikantell m. fr. Dessa
 senaste sorter användes av mycket fint folk
 och görs så ännu påstås dom. När de lagt
 tobaken i munnen så sades det att di' hadde
 lagt i en "Tobaksboss en redig boss". (bass).

11. Intet att säga.

12. Intet här heller.

13. Har snuset gjordes vet jag ej jag har endast
 sett det hört, att di' malde snus på kvar-
 nar förr i tiden har jag hört talas om. Ett
 uttal här om säger "den där han vore inte
 få bra te å gå omkring å mala snus" forts

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland
 Härad: Finnevald
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Jenny Danielson
 Adress: Trutsagård Jät
 Berättat av: mig själv
 Född år 1880 i Kralpsvik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Jag har hört gamla gubbar tala om att när snuset torkades så kissade di på ett och för att det skulle lukta väl slog di på pepparmyntolja men slog di på förmycke så blev di såra i munnen, di packade sedan ner det i stora nåverdossor eller träkaggar.

14. Di gamla säger att cigarer användes både i början och i slutet av 1800-talet. När småpojkar skulle böja att söka så snodde di ihop cigarer av körsbärstäv, av sötkörslen blev de bästa cigarerna.

15. Olika typer av pipor, som jag vet så var det långpipan, sjöskumspipan, och nu på senare tiden den di kallar för snuggan forts

Skriv endast på denna sida!

5

ACC. N:R

M. 7432:5.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Finnevald

Adress: Smutsagård Jät

Socken: Jät

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1941

Född år 1880 i Hallstads.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

långpiporna voro gjorda av trä hela pipshaf-
 tet var gjort av trä och liksom pipshu-
 det det var urskotat så "kadansen" (Tobaken)
 kunde läggas däri. De som gjorde rökpipor
 kallades för pipmakaren. Gökhamspipan kom
 från utlandet, vad den lilla snuggan heter
 kades vet jag ej. I med'ö av 1800-talet så be-
 gagnades kättpipor i min barndom kunde vi
 hitta sådana när vi grävde i jorden både
 längre och kortare. De unge pojkarne började
 att röka i snugg för sina föräldrar en del
 redan i skolåldren, och en del som vuxna,
 under konfirmationen blev de strängt efterhå-
 na för det, och det blev de ännu forts

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

7432:6

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Jenny Danielsson

Härad:

Kinnared

Adress:

Frustragård gård

Socken:

Gård

Berättat av:

mig själv

Uppteckningsår:

1941

Född år

1880

i Solpsvik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

För i tiden var det många kvinnor som rö-
kade pipa, min morfar hon rökade lång-
pipa. Första gång som jag kom in i Urshults
prästgård det var år 1892 då satt kyrkoherde
Viderström och hans syster fru var sin stol och
rökade långpipa som räckte ner till golvet.
När di gamle Tände sina pipor så tog di och
Tände en speta eller en stöcke vid elden i spi-
sen, fans det glöder så lade di en glöd i
piphuvudet som Tände kadusen, höllade di
fru en Tändsticka så tände di den emellan
sig så länge den brann. När det kom fram-
mande i hemmet så blev di bjudna på pip-
rök, den långa pipan togs då fram ferts

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7432:87

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielson

Härad: Frinevold

Adress: Smutsagård gård

Socken: fät

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1941

Född år 1880 i Fralsvik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I di förmögna hemmen fanns det för i tiden fina pipenhyllor fullsatta med alla sorters pipor men mest långpipor, här fanns ännu på några ställen långpiporna kvar, mest som prydnad.

16 För det dagliga bruket förvarades pip Tobaken i bleckbarkor, men på den fina rökpipehyllan stod ett Tobaksskåp gjort av trä mycket fint och på en del kunde man få se fina utskärningar och inlägg. Di gamle gubbarna hade Tobakspungar av skinn, i överkanten var isatta holkar och i dem tråddes det in en läderrem som drogs åt, dem hade di med sig ute och på resor, i den höll Tobaken sig fast

Skriv endast på denna sida!

ACC. N^o. M. 7432 : 8.

8
Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Jonsson
Härad: Träningsålder Adress: Träningsålder gård
Socken: Gård Berättat av: mig själv
Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Träningsålder

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

faktig. Den tobak som jag har sett, och sett gamla och även unga röka är köpt från handelsboden. Men jag har sett gubbar torka körsbärsblad av söt körsel och gno sönder dem med händerna och lagt dem i pipan och rökat dem. Hur piprensaren såg ut, ja för i tiden så minns jag att di hade en stampsticha eller en lång stätkädd även långa yretor av trä att rensa sine pipor med, för i tiden fanns det inga piprensare att köpa som di nu gör. Di gamla kallade stätkäddorna för "se-yretor".

17. Hur di gick tillväga med snarningen, snaret är en gammal tröstapris och används för fort

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Härad: Frimmarvåld

Socken: Jät

Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Jenny Sanidsson

Adress: Krutsegård Jät

Berättat av: mig själv

Född år 1880 i Kralpsvik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

av både kvinnor och män. Frimmarvåld hade både en bjärt i munnen och en pris i näsan som gjorde att det jämt drogs en brun droppe ur näsan. I Björkeryd i Jäts socken fanns en bonstomora som var omtalt att hon hade så god ost och så gammal att den var brunfläckig inni men så en dag när hon hade osten i korgen var det en som fick se att snusdropparna drogs ner där och satte färgen på den. Hon hette Maria Johansson men är nu död. Frimmarvåld skändes g' för sitt snus. Di hade en "näverkarra i lommen" och bjöd varandra. Det sades att somliga hade läst sig det när di lidit av tandvärk och lagt en pris i munnen. Många hade i forts

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland
 Härad: Finnevald
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Jenny Jönellman
 Adress: Jönellsgårds Jät
 Berättat av: mig själv
 Född år 1880 i Kallsvik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sina bekymmer särskilt änkor vilka i sin
 bedrövelse och ensamhet vände sig vid att pigga
 upp sig med en prissnus. Det talades om att
 till och med gamla prästöttrar kunde sitta i sin
 vävstol och ha "näverharran" bredvid sig och
 ta en priss då och då, i min barndom och ung-
 dom såg jag många som lade snus i både nä-
 sa och mun. Min faster snusade i näsan och så
 hennes mor, men nu jag kan säga på en 30 år
 har man inte sett den ovanan bland kvinnor
 åtminstone inte på denna trakt. Bland män-
 nen var det mycket mer vanligare för än nu
 att snusa i näsan, ty för användes tobaken mer
 till att lägga i munnen, det var reeltobak för

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Samuelson

Härad: Finnevald

Adress: Trätagård gård

Socken: Gård

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1941

Född år 1880 i Stålsneik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bjuda på snus är ganska vanligt bland snasare i men och nåsa. Detta var man än träffas, borta eller hemma, ute eller inne, även i kyrkbänkar-
na under predikans gång. Cigarer förekommer inte ofta bland allmoget, nästan aldrig i det vardagliga livet, men på sammankomster och giller förekommer alltid cigarer. Här i Gård odlas ingen tobak eller tillverkas cigarer, det finns inga som har hört talas om det. Det gäller av varje slag av tobak och snus att den som under många år använt det samma och plötsligen håller upp, blir på ett eller annat sätt sjuk. Någon blir oelastig till arbete, samtalar med folk, och blir dystrer sur och tvär. En riktigt hjärn, forts

Skriv endast på denna sida!

Landskap: SmålandUpptecknat av: Lenny JonssonHärad: FrinnerydAdress: Snutsagård gårdSocken: GårdBerättat av: mij självUppteckningsår: 1991Född år 1880 i StalpsvikLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och vakenheten och pratsamheten och arbetslusten
är åter i sina normala gånger. Det snas som hos
och som nu användes är Jönköpings snas det var
svart och grovmalet kallades "Jönköpingshackelse",
(frå skämt förstås) liksom den anmärkningen mot
grovleken att det går väl an för den som använ-
der det i munnen, men en som använder det
i näsan, blir det värre, han får inte ta mera än
ett snurhorn i sänder och sticka det långt upp
i näsan. Det kom prackat i Trökhagar n: 1, 2,
och 3. Man kunde se på dem som hade snas
i munnen om de omvände Jönköpings etta ty de
gingo alltid och tuggade på något man visste
gavad, det fanns i detta snas stora bitar fots

Skriv endast på denna sida!

Landskap: SmålandHärad: FinnevaldSocken: JätUppteckningsår: 1941Upptecknat av: Jenny DanielsonAdress: Småttorp JätBerättat av: mig självFödd år 1880 i TrölsvikLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

are "pepparmätkon" (varlig pepparunglika) så kom ordet "tugga snas" därutän så sadet det folk emellan. Långlövs etta var mycket berömt men det passade bäst för nasen ty det var finmaket, kallades även för luktrnas, så hadde di Trölshamns snas benamt "Lydous snas" ävenså Dalens i Trölshamn vilket var starkare starkast av alla snussorter. Ledenmera kommes Jätaborp snus, generalsnus samt Trölskrona snus vilka sorter nu kan sägas vara allmänna njutningsmedel bland "snusteggare" kallas även snus-ätare. En del s. k. "snusätare" voro så glöppska på sådant att di vänjt sin kropp sin men vid så pass stora kvantiteter av snas forts

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland
 Härad: Finnovald
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1991

Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Adress: Orkutsagård Jät
 Berättat av: minig ylle
 Född år 1888 i Fällevik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

eller tuggtobak eller båda sorter, att de lade
 först in en försvarlig laddning snus vätte se-
 dan en teemång lit tuggtobak och rullade
 den i snus lade in den på det fört in-
 lagda snuset därpå en duktig frös snus överst.
 Detta förekom särskilt bland stora starka
 grovarbetare. Denna laddning stimulerade i
 hög grad till arbete i vanliga fall, men kun-
 de också stimulera till hemiska slagsmål
 vid vissa andra tillfällen. Alder för snus-
 tuggning var och är olika förr i tiden började
 de nog tidigare än vad fallet nu är. Vi har
 exempel på små pojkar som gick till skolan
 med snus i munnen och en snusstrut fästs

Skriv endast på denna sida!

Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: TennerwaldAdress: Tenutagård gårdSocken: GårdBerättat av: mig självUppteckningsår: 1941Född år 1880 i TrallsmickLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i fickan 9 år gamla, många får att sina kam-
rater visa sig karkaktiga, även om d' i köran
fingo huvudvärk yrsel och uppkastning. Jag
vet en pojke i min hemtrakt som lärde sig
att åta snus när han var 4 år han hette
Olof Lindgren. De som begagnar snus säges att
det är svårt att övergå från en invand sots
snus till ett annat, men låta bli det helt och
hållet är värre, den blir dårig och likgiltig,
levnadslust och matlust försvinner. I ett säll-
skap är någon som känner sig i behov av en
fris snus. Han tar upp dosan och lyfter van-
ligen laget rent. Antagligen har därav upp-
kommit Talesättet, "Snus och pes går laget rent för"

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. **7432** :16.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Samuelson

Härad: Finnevald

Adress: Trutafärd Gät

Socken: Gät

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1941

Född år 1886 i Skopshult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nu för tiden röka de mesta pojkar pipa, men på 1870-80-talet användes snus i munnen.

Detta var inte något som hindrade kärlek och vänskap emellan pojkar och flickor ty det talas om en flicka som skallat sagt "körna en pojke som inte har snus i munnen det är det samma som körna en spårå kolu i röven".

Den som äter mycket snus bär ofta snusgrin - man kring munnen. För i tiden fick man ofta bland de gamla gammorna se en brun nästipp och snuriga fingrar, en gång såg jag en gammal kvinna sitta vid spisen och baka våfflor snussapten dropp ner i våffelsmeten och blev inbakad i våfflarna. Bland pipare forts

H. C. 13

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielson
 Härad: Finnelvald Adress: Småtsagård gård
 Socken: Gård Berättat av: min själv
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Tealprick

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hade de för Jämtlands jägare, Tuppen, samt
 Chandelupen, London, Sukaret, Röda rosen m.fl.
 18 Förvaringsätt för att behålla snuset färskt och
 friskt, var olika, särskilt i hemmen. Någon Tuppen
 de sitt inköpta snus på buteljer, andra i lörst
 gjorda nåverdoser, en del av anseelig storlek.
 Men betydligt mindre voro dessa som voro an-
 sedda att ha med sig i fickan. Av dessa voro
 samtliga av horn, andra av tenn, några av
 papp, en del voro av mässing med dubbla
 lock, varav det ena dölde en spegel. Det bästa
 och säkraste sättet att förvara snuset färskt var,
 som många använde, en rengjord och ugn-
 bläst vinkelåsa av snio. På sommaren farts

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Samuelson
 Härad: Finnerwald Adress: Emutsagård gård
 Socken: Jät Berättat av: sin syster
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1886 i Kralpsnicks

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

förvarades det i källare. Snusdosor tillverkades av händiga gubbar och pojkar, hornadosor gjordes av kokorn, näverdosorna voro också hemmagjorda, (jag i fabrik) Min fasters son Emil, där som jag blev fortrad gjorde många hundra näverdosor både stora och små, jag fick också hjälpa till att brasa nävern.

19. Tuggtobaken förvarades i tobakspungar både hemma och borta. Jag har sett gamla gubbar ha tobaken förvarad i västfickan i vardagslag.

20. Tuggtobaken tuggades, en tobaksbors räckte länge, ty när de skulle äta och dricka så tog de ut bollen, efter måltiden lades den åter in i munnen. Tobakstempas och cigarstempas smulades fort.

Skriv endast på denna sida!

19

ACC. N:R. M. 7432:19.Landskap: SmålandHärad: FrinneraldSocken: JätUppteckningsår: 1941Upptecknat av: Jenny DanielssonAdress: Knutsagård JätBerättat av: mig självFödd år 1880 i HalpsvikLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sönder lades i en långpipa och rökades upp.
Jag har hört karlar säga att om di' har rökst
så kan di' frångå det och taga till snuset, men
har di' vant sig vid snuset så kan di' inte lem-
na det och taga till röken, lemna båda delar
kan di' inte ty då blir di' yucka.

21. Är vad jag vet och minns så såldes tobak
och snus av en handlare, i min barndom så
fanns det handlare som inte sålde annat än
tobak och snus å "kardars" (röktobak) i Vevik
i Skatelövs socken fanns en sådan som hette
Masse på Fellen.

22. Har ej förkommit som jag vet.

23. Ej heller detta.

forts

Skriv endast på denna sida!

Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: TrinnevaldAdress: Frustagård gårdSocken: gårdBerättat av: min självUppteckningsår: 1941Född år 1880 i RedsmålaLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24 Snurets och tobakens användning i folkmedicin. I min barndom var det vanligt att om någon gammal såg dåligt och glasögonen ej verkade, så var det till att lägga sig på rygg, en annan höll till snus i handen och klärte det i den liggandes ögon, så var det till att blunda en stund medan snedan gick över, så höjde ögonen att seinna så snuret kom ut, sen blev di klarynta en lång tid därefter.

Om man skar sig av vissa föremål så var det till att låta sin urin på såret och sen en priss snus på det och sen binda om det, kunde di få tag i spindelväv och lägga på så var det så mycket bättre, enbart spindelväv

forts

Skriv endast på denna sida!

Landskap: SmålandHärad: TrinnervadSocken: JätUppteckningsår: 1941Upptecknat av: Jenny DanielssonAdress: Trutsvärd JätBerättat av: snig sileFödd år 1880 i FrallmickLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var också bra för sår. Förr var det ganska vanligt att barn i skolåldern och dess föräldrar hade skabb i huvudet med stora sår och lös i; I dessa sår strödde man snus det var ett effektivt medel man då kände till. Det sådes också för att den som led av "vattentysna" (en magsjukdom) blev ordnad till att äta snus.

Snusets användning som botemedel för djur, av snus, "skosmjöja", (det sämsta flödet vid svinslakt) och kvicksilver kokades ihop till en smöja, på det ställe där vätkreaturen fått lös smordes det med denna smöja för att lösen skulle dö, många kokade ihop snus och urin forts

Skriv endast på denna sida!

22

M. 7432: 22.
ACC. N:RLandskap: Småland
Härad: Finnevald
Socken: Jät
Uppteckningsår: 1941Upptecknat av: Jenny Danielsson
Adress: Frenstasgård Jät
Berättat av: mig själv
Född år 1888 i FrelsmickLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

människans urin, och smorde lusafulla ke-
med det. När hästar led av "bänget" (kolik),
så gav di dem snas och det hjälpte. I min barn-
dom brukade pojkar på fånga ormar, ringkåbber
sådana som höll sig i gödsethögarna. De satte
en klynga på deras hals och höll armen så, sen
lade di en pris snas i armens mun, en stund
därefter sprack ormen. På remsväternas blad,
där bladlös fannos, strödde man snas, med
ganska gott resultat.

25. Vilka verkningar orsaknaden av snas med-
för, sender förra världskriget påns det inget
riktligt snas att på, endast serogat. De som
inte kunde på sitt vanliga snas blev sjuka fort

Skriv endast på denna sida!

Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny San'elssonHärad: FinnelundAdress: Frutegård gårdSocken: GårdBerättat av: mig självUppteckningsår: 1991Född år 1880 i FrälprickLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

uresiga och arga olustiga till arbete.

26 Jag vet endast att di torkade körsbärsblad
och rökade dem.27. Talesätt. För att ange en persons eller något
annat föremåls ringa värde, sädes: "Jä - då ä
inte vää (värt) en pris snus". "Sen sat stacken
han kan knapt snusfö se". "Han ä inte vää
(värd) en pris snus hela käään (karlen)".I kyrkan gick snusdosan från man till man,
hela bänken om, under predikan. Än var det
en som började än en annan. I vanligt var-
dagsliv, då man tog upp snus dosan ur fickan
och knöpte till på locket med tummen och lång-
fingret, eller slog till på locket med hela handen

Skriv endast på denna sida!

forts

24 Småland
Trinnevålel
gät
1941

N. 7432:24 Jenny Danielson

Truttsagård gät

mit sjölu

1880 i Trälpsvik

så hade det den betydelsen: From så ta us' oss
en pris!

28, Förr i tiden så tillverkades snusnäsdukarne
av kvinnor, som sat i sina hem och vävde
dem. Sedan gick de omkring i hemmen och sål
de dem. De vävde också på lager så de stod på
marknader och sålde där. Det har även tjuve-
rats snusnäsdukar på fabriker, och gårdspäro-
handlare har gät omkring och sålt dem. Det fanns
även kvinnor som vävde näsduksvävar sjölu och
så många så både mannen och sönerna var för-
sedda därmed.

Gät i Maj 1941

Jenny Danielson

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKLIVSARKIV